

## МЕДІАОСВІТА

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2024: 54-55; 177–200 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2024.54-55.12159>

УДК 378.016: 316.774-027.37]: 37.091.21

### СТУДЕНТИ ОЦІНЮЮТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Василь Лизанчук**

*Львівський національний університет імені Івана Франка,*

*вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

*e-mail: [vylyzanchuk@gmail.com](mailto:vylyzanchuk@gmail.com)*

*<https://orcid.org/0000-0001-6995-0360>*

У статті розкрито особливості викладання дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації» на III курсі факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка. Зосереджено увагу на принципах, функціях і стандартах журналістської творчості під час повномасштабної війни Російської Федерації проти України. Схарактеризовано методичні засади органічного поєднання навчального і виховного процесу, спрямованого на формування у студентів професіоналізму, української національної свідомості та людської гідності, державницького мислення і переконання, морально-духовних цінностей. Узагальнено і осмислено студентське оцінювання педагогічно-професійної компетентності викладачів.

*Ключові слова:* педагог, студент, журналістика, освіта, патріотизм, компетентність, національна свідомість, російсько-українська війна, професіоналізм.

**Постановка проблеми.** Повномасштабна геноцидна, терористична, екоцидна війна Російської Федерації проти України спонукає до глибинного переосмислення усього навчально-виховного процесу, зокрема і на факультеті журналістики. Адже надзвичайно важливо, щоби кожний студент опанував професію журналіста на основі українськоцентричних принципів, які ґрунтуються на морально-духовних цінностях, патріотичних національно-державницьких засадах. У нинішніх умовах російської антиукраїнської інформаційно-психологічної агресії актуальними є повчання Володимира Мономаха, що треба «премудрих – слухати, старшим – покорятися, з рівними і меншими – приятель мати; без лукавства розмовляти, багато розуміти; не лютувати словом, не хулити розмовою, гнів подавляти, помисел чистий мати, спонукаючи себе на добрі діла Господа ради»<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Мономах, Володимир (2011), *Поучення*. Львів. крайове тов.-во «Рідна школа». Вид-во «Фенікс», Львів, с. 18-19.

Глибинна сутність цих концептуальних думок Володимира Мономаха стосовно виховання молодого покоління стосується також формування у студентів – майбутніх журналістів – професійних, моральних, духовних, національно-громадянських якостей під час теоретичного і практичного опанування фахом. Адже морально-національні засади журналістської праці нерозривно пов'язані з принципами, функціями і нормами службової чи професійної етики журналіста, його світоглядною позицією, національно-духовним державницьким мисленням та переконанням, фаховою обдарованістю, інтелектом, здатністю завжди бути готовим до творчої праці... «Комплексне вирішення цієї проблеми передбачає підвищення мовного, світоглядно-інтелектуального, морально-духовного, національно-громадянського рівня навчання журналістів»<sup>2</sup>.

*Мета статті* – узагальнити педагогічно-методичний досвід викладання на III курсі факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка нормативної дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації».

Завдання публікації – розкрити тематику, зміст, якість виконаних студентами завдань та осмислити студентське оцінювання викладання дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації».

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вивчення окресленої проблеми ґрунтується на працях журналістикознавців і педагогів М. Андрущенко, В. Бабенко, О. Білоус, Г. Ващенка, О. Вишневського, В. Гоян, М. Житарюка, І. Пенчук, С. Русової, О. Сербенської, В. Сухомлинського, Ю. Шаповала та ін. Адже в нинішніх умовах глобалізації та російської військової, інформаційно-психологічної агресії надзвичайно важливо, щоби кожний українець, тим паче студенти факультету журналістики отримали всебічні, правдиві знання з історії України, російсько-українських відносин, глибоко опанували системні компоненти інформаційно-психологічної безпеки і стали національно свідомими борцями за українську Україну. Професор В. Монастирський наголошував, що у процесі навчання потрібно зосереджувати увагу на тому, щоби «якнайшвидше повернути українців у стан їхнього власного політичного, економічного, культурного та духовного націоналізму»<sup>3</sup>. «Націоналізм – це любов до свого народу, країни, але також повага і до всіх інших, – зазначав кардинал Любомир Гузар. – Не може бути націоналізму, який вчить когось ненавидіти. Це трагедія, що знищує народ»<sup>4</sup>.

В умовах сучасної російської інформаційно-психологічної агресії, спрямованої на викорінення всього українського не лише в Росії, Україні, а й поза їхніми межами, надзвичайно важливо, щоби студенти усвідомлювали сутність медійної місії в контексті утвердження національної ідентичності, формування і утвердження якої здійснюється на гуманістичних цінностях, які виокремив і схарактеризував Омелян Вишневський: «1. Абсолютні вічні вартості. 2. Національні вартості. 3. Громадські вартості. 4. Сімейні вартості. 5. Вартості особистого життя»<sup>5</sup>.

<sup>2</sup> Лизанчук, В. В. (2006), *Основи радіожурналістики: підручник*. Знання, Київ, с. 10.

<sup>3</sup> Монастирський, В. (2011), Націоналізм: чим він є – злом чи добром? *День*, 15-16 квітня.

<sup>4</sup> Гузар, Л. (2011), Не може бути націоналізму, який навчає когось ненавидіти. *Українське Слово*, 31 серп. – 6 вересня.

<sup>5</sup> Вишневський, О. (1996), *Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси*. Львів. обл. наук.-метод. ін-т освіти; Львів. обл. пед. т-во ім. Г. Ващенка, Львів, с. 125.

Навчання і виховання студентів на українськоцентричних національних засадах забезпечує відчуття єдності не лише з теперішнім, а й з минулим – це певний генетичний код етносу, народу, нації, що допомагає самозберегтися у найскладнішому буттєвому середовищі.

**Методологічна основа дослідження.** Згідно з метою і завданнями дослідження у статті використано історико-теоретичний системний огляд літератури про особливості функціонування ЗМК в умовах російсько-української війни та національно-патріотичне виховання студентів; комплексно-аналітичний метод використовували для осмислення та оцінки студентських творчих робіт; з допомогою фактологічного аналізу виявляли у створених студентами роботах правдивість використаних історичних і сучасних фактів; порівняльно-логічний метод дав можливість зіставити оцінювання студентами змісту дисципліни і педагогічної компетентності викладача; концептуально-системний метод був базовим для створення остаточних висновків про тему дослідження. Також скористалися методом спостереження, опису та узагальнення.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Дисципліну «Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації» студенти опановують впродовж одного семестру на лекційних і практичних заняттях. Теоретичні знання застосовують під час написання творчо-дослідницьких робіт. Студенти виконують три завдання:

1. Чому читаю (не читаю) таку-то (назва) газету, журнал; дивлюся (не дивлюся) такі-то (назва) телевізійні програми; слухаю (не слухаю) такі-то (назва) радіопередачі; читаю (не читаю) такі-то (назва) блоги у соціальних мережах. Студент(ка) детально описує, обґрунтовує зацікавленість виданням, або телепрограмою, радіопередачами, або блогами (тематика, зміст матеріалів, актуальність, форма подачі, жанри, мовно-стилістичні особливості, професіоналізм авторів тощо). Якщо студент(ка) вважає, що на такі видання, телепрограму, радіопередачі або блоги (назвати) недоцільно витратити час, то також потрібно всебічно обґрунтувати причину.

2. Аргументовано прокоментувати, оцінити думку-казку Степана Васильченка «Ось та Ась» на основі історичних і сучасних фактів, подій, явищ.

3. Описати морально-психологічний процес формування своєї (індивідуальної) думки (англійський політичний діяч та історик Джеймс Брайс, український журналістознавець Степан Сірополько характеризують чотири етапи цього процесу) про той чи той факт, подію, явище, особистість (політик, вчений, письменник, журналіст, громадський діяч та ін.).

Сумлінне виконання кожного творчого завдання сприяє не тільки журналістському фаховому зростанню, а є насамперед інтелектуальним підґрунтям усвідомлення студентами, що «професійний просвітницький патріотизм українських журналістів полягає і в тому, щоби не піддаватися російським маніпулятивним технологіям щодо розуміння вислову «мова ворожнечі». Нав'язуючи світовій громадськості тезу, що українські ЗМК перекручують «гуманістичну мету» путінської «спеціальної військової операції» проти нацистів, фашистів, націоналістів, бандерівців, які, мовляв, захопили владу в Україні і сіють між народами непорозуміння, ненависть, зловісність, насправді у такий спосіб віковічні московські вороги та їхні поплічники в Україні хочуть позбавити українських національно свідомих фахівців

можливості добросовісно висвітлювати повномасштабну геноцидну, екоцидну, терористичну війну Російської Федерації проти України»<sup>6</sup>.

Запрошую читачів ознайомитися з деякими студентськими творчими роботами.

**Назар Бідак:** Для тих, хто знає історію України хоча б на мінімальному рівні, паралель у думі-казці «Ось та Ась» стосовно наших стосунків зі східним сусідом надто очевидна. Москалик, який прийшов у нашу країну, століттями намагався знищити будь-які прояви українськості: мову, культуру, нахабно відібрати землю та оббрехати перед іншими сусідами. Проте дарма я пишу у минулому часі – війна триває. Ми все ще боремося за минуле, сучасне та майбутнє.

У тій формі, яка викладена у творі, все здається очевидним. Але так відбувається лише тому, що ми вже освідомлені наперед, хто є умовними «злом та добром». В реальності все має багато граней. Для людини необізнаної (а ще гірше – байдужої) відрізати навіть чорне від білого буває важко. Російська пропаганда вправно маніпулює поняттями та образами. Для них розуміння честі надто відносне. Для України, як європейської держави, найважливішими є цінності добросовісності. Тому і боротися у нечесній грі за правилами стає дедалі важче.

Визнаю, що і сам певний час перебував під впливом ворожої московської маніпулятивної пропаганди, як Ось у думі-казці Степана Васильченка. Від незнання історії певні тези здавалися мені правдоподібними. Я щиро вірив, що українська культура обмежується салом, шароварами й горілкою. Що наша мова зникає через глобалізацію світу, а не через викорінення її росіянами. Що ми маємо спільну історію, яка розійшлася в час проголошення відновленої самостійності України. Та ще багато гірших моментів, в які важко признатися навіть собі.

Найгірше, що можна зробити на війні – недооцінювати ворога. Тому мусимо визнати, що він потужний і має добре відпрацьовану «методичку». Так, ми досі існуємо, але це характеристика немічності ворога. Це – результат тривалої та виснажливої боротьби. Емоції 24 лютого 2022 р. пам'ятає кожен з нас. Саме в цей період (декілька місяців до) почався потужний інформаційно-психологічний тиск, про який нас попереджали звідусіль.

**Іван Бобов:** У центрі подій два персонажі – добродушний, легковажний українець Ось та лицемірний, зрадливий москаль Ась. Оскільки казка написана з боку пригнобленого московською імперською політикою українського народу, то і душевна палітра москалика Ася, звісно, яскравими кольорами не сяє. Автор грає на контрасті: вірний присязі українець виконує ганебні накази безсовісного москаля. Такі гіперболічні методи найкраще підходять для розкриття цього твору. Важливо було створити оці протилежні образи, два антиподи, але через це легковажний читач має ризик дуже поверхово зрозуміти суть, звинувативши у всіх бідах лише нашого північного сусіда.

Те, що політика Московії, а тепер і сучасної Російської Федерації, є ворожою стосовно Української Незалежної Держави – це достовірний факт. Українці є окремою нацією, яка має право на свою самостійну державу, при тому на своїх же історичних теренах. Ніяка Росія, Польща, Угорщина, або взагалі будь-яка інша чужа

<sup>6</sup> Лизанчук, В. (2023), Інформаційно-психологічний пропагандистський двобій: маніпулятивний і просвітницький. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*. 1(49). с. 193.

країна, не має жодного права претендувати на споконвічні території іншої окремої держави, якою для них є Україна.

Що би було, якби добрі люди (як аналог до західних країн, які і сьогодні є опорою для українців, адже впоратись самі зі своїми проблемами ми не можемо) не допомогли Осеві? Так би і володарював москалик у нашій хаті, а бідний хохол не те що не знайшов би дороги, а навіть би і не усвідомив того, що став ніким. Зате присяги не порушив. Звертаю увагу на ще один цікавий момент, на плачевні промовляння Ося до Доли: «— А де ж ти до того часу барилася, зрадлива доле, що зовсім про мене не обала?».

Досить сподіватися на долю і на міфічне торжество справедливості, яке має неодмінно спуститись з небес на наші землі і вирвати нас із прірви, у яку ми самі себе і загнали. Народ має того правителя, на якого він заслуговує. Може варто задуматись, на якого заслуговуємо ми? Легше за все знайти ворога, звинуватити його у своїх бідах і тим самим замаскувати свою особисту нездатність вирішити свої проблеми. Я вірю, що настане нарешті той час, коли українці зрозуміють, що все у наших руках. У нас, а не в когось іншого, і тільки!

**Олена Горбаль:** Я не була аж настільки здивована, коли, прагнучи дізнатися більше про запропоновану викладачем до аналізу думу-казку Степана Васильченка (Панасенка) «Ось та Ась», зрозуміла, що написаний твір ще в 1918 році. Понад сто років тому! А читається він, ніби дуже гострий (і дуже прозорий) соцмережевий допис одного із сучасних українських класиків на умовному Facebook. Твір із того розряду, де всі все розуміють, бо ось же воно – на долоні.

Визвольні змагання 1917–1921 років були моєю улюбленою добою історії України. Не через революційний романтизм, ні – я дивилася на ці відчайдушні, громові роки з думкою, що усе це знову невідворотно станеться. Повномасштабне вторгнення Росії було майбутньою фіксованою точкою, і всі ми боялися, чекали й знали точно – буде.

Я майже певна, до речі, що «непорушна клятва», укладена Осем і Асем – це такий гіркий реверанс у бік Переяславської мілітарної угоди, з якої, на думку багатьох, і розгорнулися ворожі зазіхання Московії на Україну. Звісно, почалися вони ще раніше, але це зручна відправна точка. Хай там як не було – одна й та ж людожерська змінна, одна й та ж дія в тих самих умовах. Впродовж століть.

І Ась – теж такий самісінький. Це можу засвідчити я. Це можуть засвідчити мої друзі, адже всі ми за життя мали нещастя зіткнутися кожен зі своїм конкретним Асем в мережевому спілкуванні. Зверху, зловтішні, солодкаві слова з незмінним душком «старшебратства». І коли ти це помічаєш, коли ти на цьому вже попикся, то стає гидко. Гіркий досвід, але дуже потрібний. Біда навчить, еге ж?! Але я боюсь, що навчить не всіх.

Як то було після 1991, як то було після 2014 ... Козак Ось безупинно продовжував пускати до хати москаля Ася: слухав його музику, вболівав за його спортивні команди, дивився його телепередачі, ніби забуваючи зовсім, що зайда у нього вдома дуже давно і дуже нахабно відбирає «квадрати» – землі, повітря, ба, навіть «Чорний квадрат» якимось потягнув, і досі стверджує, що то його, Ася, доробок. Один шалений струс 24 лютого – момент просвітлення й відсіч – і от знову закрадається отруйна охмелена думка: «нормально ж жили, хіба ні?»

...Коли я прочитала цю казку своєму татові на дозвіллі, він здивувався. Здивувався, бо ніколи її раніше не чув. Ніде. Ясна річ, ніхто в радянський час не збирався її оприлюднювати – надто вже очевидним є цей текст. Але опісля, в часи Незалежності – де вона була? Після 2014 року – де вона була? Про це запитував мене тато. Що я могла йому відповісти? Я сама прочитала її лише як завдання Василя Васильовича, не відаючи перед тим нічого про цю думку-казку.

«Її треба поширювати, розумієш, – наполягав тато, – друкувати в підручниках, пропагувати по всяких телеграмах і вайберах». «Треба», – думала я. Допоки антипіхотні розтяжки історії лежать під нашими ногами, поки загроза не зникне остаточно – треба. Історія анітрохи не циклічна. Лише довга вервечка дій і наслідків. Та все ж, не варто недооцінювати важливість очевидних (а чи й справді таких очевидних?) істин!

**Тетяна Русінкевич:** «Ось» та «Ась» – це пряма проекція на взаємини України та Росії. Впустили ми у свою хату зайду: наївні та сліпі, не побачили очевидного – наміри у брата-чужинця явно лихі. Підкорялися, слухалися, вірили. Аж поки він не надумав поховати нас. Поховати цілу націю – самодостатню, з тисячолітньою історією та неповторною культурою!

«Братній народ» – словосполучення підступне та двоєке. Росіяни визнають, що ми ніби і народ (і на тому спасибі), але у цій формулі криється ретельно сконструйований міф: українці та росіяни – брати, себто один народ, що має єдину матінку Росію. Хитра фраза. Нею та ще десятками інших, такого ж штибу сформульованих ідей, віками задурювали голову українцям. Нині вже цілком очевидно, що братерство України та Росії – обман, за який не раз ми дорого платили. Згадаймо В. Винниченка – людину, що вірила обіцянкам Москви, мовляв, брат на брата руку не підніме, навіщо ж нам власна армія? Результат був плачевний та висновки ми донедавна так і не зробили.

Старшинство Росії – поняття штучне та абсурдне. Як же так може називати себе країна, що насправді пізніше утворилася, аніж «молодший брат»? В природі такого немає. Але, виходить, в Росії все «неможливе можливе». Що ж дозволило настільки перекрутити історію і зробити українців «вічно ембріонною» нацією (з листа В. Стуса)? Причина проста: Росія вкрала в «молодшого брата» добрий шмат історії. Втілювався цей план Росії століттями. Тому нині нам насамперед треба усвідомити себе як націю з тисячолітньою історією, згадати, що саме «Заліські землі» стали ядром Московії. Україна – це пряма спадкоємиця прадавньої держави Русь. Нашому суспільству варто покінчити з підсвідомим самопоїданням, ніби Росія успадкувала державотворчу традицію, а ми – тільки всі види Руїни. Досить скиглити, жалітися, виправдовуватися. Кажуть, велике минуле зобов'язує до великих вчинків. Нині ми відновлюємо історичну справедливість, адже лише «у вогні перетоплюється залізо у сталь, у боротьбі перетворюється народ у націю» (Є. Коновалець). Ми маємо прийняти свою велику місію, усвідомити відповідальність за багату культурну та духовну спадщину, націоналізувати нашу історію. Бо, якби всі українці та росіяни добре вчили правдиву історію, ніхто б не смів говорити про «братерство» двох «руських народностей». Факти доводять швидше про геть протилежні вектори руху, цінності, погляди, традиції, ментальності.

**Андрій Сидорук:** Дума-казка «Ось та Ась» не втратила своєї актуальності і сьогодні. Цей твір прояснює, хоч і в символічній формі, ставлення сусідньої держа-

ви-терористки до нашої країни, до українців. Вона максимально коротко і влучно розповідає всю нашу багатовікову історію.

Степан Васильченко наділяє Ося рисами, характерними, на його думку, всьому українському народу: він дуже добрий, гостинний і довірливий. Описує його красиву хату. Це сама Україна – гарна, біла. Змальовує українців (в особі козака Ося) як надто доброзичливих і, на жаль, покірних, такими, якими вони були до 2014 року і, власне, ще багато років до відновлення незалежності України.

Москаль Ась є ідеальним прототипом росіян. Москаля Ася автор навіть не описує, бо з його мови і манер все видно – він жадібний, хитрий, підступний і корисливий. От таким і є народ російський. Хата, як каже сам Ась, в нього гірша, ніж в Ося. Це факт. Росія велика, але там нічого людського не має. Керуючись синдромом «старшого брата», росіяни зі своєю рашистською історією намагаються нас «освободити». Існування українців окремо від росіян повністю заперечується. Цей відверто шовіністичний підхід триває століттями – ще від часів 1169 року, коли Боголюбський зруйнував Київ, і до сучасної російсько-української війни. Впродовж віків Московія= Росія робила все, аби знищити Україну як незалежну державу, а українців – як націю, заживо поховати українську мову, культуру, самобутні звичаї й традиції. . .

*Анастасія Зуєва: «Війна не може бути на якійсь певній частині території. Якщо вона заходить, то це біда для всіх. І тому нейтральним бути не можна».* Це слова відомого українського співака Андрія Кузьменка, які зараз актуальні як ніколи. Про його постать, ймовірно, знає кожен українець. Хтось почав захоплюватись Кузьмою ще за його життя, а хтось дізнався про нього лише після трагічної загибелі. У цій роботі я розповідаю про свій шлях знайомства зі співаком і про те, як формувалась та змінювалась моя думка про нього.

**Перший етап.** 2015 рік. Саме тоді на шпальтах газет, інтернет-видань та на екранах телевізорів з'явилась печальна звістка про те, що у жакливому ДТП загинув улюбленець мільйонів українців співак Кузьма Скрябін. На той момент мені було лише одинадцять років. Мама розповіла про цю трагедію одразу після того, як я повернулась додому зі школи. Правда, я майже не відреагувала, оскільки знала про Кузьму Скрябіна катастрофічно мало. Однак не могла не помітити смуток в настрої батьків. Ба більше, медіапростір просто розривався від звістки про загибель відомого співака. З огляду на те, що я була підлітком, ця новина доволі швидко зникла з поля моєї уваги.

**Другий етап.** Роки минали, а війна в Україні тривала. Варто зазначити, що Революція Гідності та початок російського вторгнення в 2014 році не пройшли повз мене. Події Майдану розпочались у мій день народження, і я майже в режимі реального часу спостерігала за героїзмом моїх співвітчизників. Початок війни по-справжньому сколихнув мою свідомість, адже про неї я читала лише в книжках та чула бабусині розповіді. Досі пам'ятаю, як в п'ятому класі вперше відвідала кадетський корпус у моєму рідному місті Суми. Саме тоді я познайомилась із українськими захисниками, приміряла їхнє обмундирування та почувала про війну із перших вуст. Вже тоді я чітко усвідомила просту, але для декого складну істину: за вільну та незалежну Україну потрібно боротися. . .

Після початку нинішньої російсько-української війни Верховна Рада затвердила нове свято – День захисника України (зараз його перейменували на День захисника та захисниці України). Досі пам'ятаю, як у моїй школі вперше відзначали цей

день. Організували концерт, на який запросили наших воїнів та їхніх близьких. Окрім декламування віршів, присутні також мали змогу побачити музичні номери, які підготували учні. Оскільки я була членкинею шкільного ансамблю, то долучилась до цієї почесної місії. Для мене це було надзвичайно відповідальне завдання. Ось тут доля знову звела мене із Кузьмою Скрябіним. Наша керівниця ансамблю обрала пісню для виступу – «Старі фотографії», автором якої є співак.

Я була надзвичайно захоплена талантом Кузьми та чуттєвістю його пісень після першого прослуховування цієї композиції. Власне, це і стало початком мого зацікавлення його творчістю та дослідженням його особистості. Пісні Скрябіна стали ледь не першими українськомовними треками в моєму плейлисті. Саме завдяки йому я почала активно цікавитись українською музичною індустрією, і, нарешті, забувати москальських виконавців.

Не менше мою увагу привернула політична позиція співака. Його коломийки про путіна та москалів неабияк насмішили, але водночас допомогли сформувати власну позицію. Також на просторах інтернету я знайшла безліч цитат співака, які мали чималий вплив на формування моєї громадянської позиції. Наприклад, *«Я не знаю визначення опорів, опір є або його нема. Потрібно чинити опір, якщо тебе хочуть злизати, стерти з твоєї землі»*.

Якщо подумати, то це настільки прості слова, які наштовхують на великі думки. Тоді я вкотре зрозуміла, що незалежність потрібно виборювати, інакше – рабство. Кузьма Скрябін став тією людиною, яка ознайомила мене із терміном «націоналізм». Його цитата: *«Якщо немає націоналізму, немає нації, я так до цього ставлюся»*. На жаль, чимало людей демонізують націоналізм, адже вважають, що це нездорова та фанатична любов до рідної країни. Втім, це зовсім не так. Насправді мова про базове право кожної цивілізованої країни на прагнення до незалежності в усіх аспектах, яке в українців намагаються забрати вже не одну сотню років. Тому завдяки Кузьмі я вчасно зрозуміла справжню сутність цього явища, що і сформувало мій адекватний світогляд.

Музика, виступи та крилаті фрази співака – це все, чим я так захоплювалась. На той момент Кузьма постав переді мною талановитим вокалістом та зразковим патріотом, який допоміг ще малій мені спрямувати думки в правильне українське, національне русло.

**Третій етап.** Наступні роки я продовжувала активно слухати композиції Кузьми Скрябіна. Але одного дня, а конкретніше – 7 серпня 2020 року, українські ЗМІ розривалися від нового інфоприводу. Ажіотаж пов'язаний із рішенням Президента Володимира Зеленського про присудження Андрію Кузьменку звання Героя України. Річ у тім, що чимала частина суспільства виступила проти цього Указу. Ледь не одразу я обурилась, адже вважала, що за своє життя співак зробив чимало для розвитку української культури та формування української громадянської позиції.

Для того, щоб з'ясувати детальніше причини такої хвилі невдоволення, я звернулась до авторитетних видань. Одним із них було BBC News Україна. Я знайшла статтю під назвою *«Кузьма» – Герой України. Чому це обурює багатьох у соцмережах*. Після її прочитання у мене були неоднозначні емоції. Половина матеріалу була присвячена обґрунтуванню позиції противників нагородження. Вони озвучували слушні думки про те, що під час війни варто приділяти більше уваги досягненням військових, які боронять Україну від російських загарбників. Також у статті



йшлося про позицію ветерана батальйону «Артемівськ» Віталія Овчаренка, що, мовляв, таке рішення дискредитує саму нагороду та робить її доступнішою. З іншого боку, автори не забули про схвальні відгуки.

Також мою увагу привернула фраза про те, що у 2004 році Кузьма активно підтримував Віктора Януковича. Цей факт абсолютно не в'язався у моїй голові з образом гострого на язык радикального патріота. Саме тому я почала шукати матеріали на цю тематику, щоб з'ясувати, чи не є ці слова наклепом. І тут образ зразкового українця розвіявся у моїх очах. Виявилось, що Кузьма дійсно брав участь у концертах на підтримку Януковича. Майже через десять років після цього співак розкрив причини свого вчинку. Головною мотивацією Скрябіна – були гроші. Крім того, це був один із обов'язкових пунктів у контракті зірок, які працювали на телеканалі «Інтер». Ба більше, допомагати просуванню різних політичних сил група «Скрябін» розпочала ще в далекому 1998 році. Тоді вони агітували за партію Зелених. Одна із моїх улюблених пісень «Танець пінгвіна» була написана на підтримку вищезгаданої партії. Ці факти неабияк змінили моє ставлення до співака, і певний час я не знала, як надалі сприймати його.

**Четвертий етап.** Правду кажуть, що довіру втратити набагато легше, ніж заслужити її. Причиною цьому може бути одна помилка в минулому, яка перекриває всі досягнення та здобутки в майбутньому. Але я не та людина, яка буде рубати з плеча.

Багато з нас робило чимало помилок в житті, за які й досі соромно. Кузьма Скрябін не виняток. Я довго думала, як ставитися до нього. В один момент зрозуміла, що усвідомлення провини – це великий крок до прощення. У цьому контексті співак повів себе гідно, й неодноразово публічно заявляв, що дуже жалкує про свої вчинки. В одному з інтерв'ю він сказав так: *«Якщо до артиста прислухається хоча б невелика кількість людей, то він не має права кидати їм лозунги»*.

Особисто для мене показником людської сили та гідності є визнання своєї неправоти. Особливо, якщо ці слова щирі. Звичайно, я вже не та маленька дівчинка, яка робить із Кузьми Скрябіна ідола. Попри це, я і досі вважаю, що співак зробив чималий внесок в нашу культуру, а особливо – в українську музику. Він був голосом німих та не боявся критикувати діяльність політиків. Тепер я розумію, що у людини можуть бути не зовсім світлі вчинки, і нам залишається лише прийняти їх як факт. Незважаючи на це, я поважаю Кузьму і вдячна за те, що він допоміг сформуванню моїх українських національних життєвих поглядів і стати тим, ким я є зараз.

**Яна Мацько:** Музичний смак людини, окрім її власного вибору, часто формується в умовах, які від неї не залежать: пісні, які лунають на вулиці, в магазинах чи громадському транспорті і які слухають батьки, друзі, знайомі. Все це підсвідомо записується на жорсткий диск пам'яті на кілька, якщо не десятки років. Мій музичний смак – не виняток, десь у закутках підсвідомості досі існують тексти російських пісень.

**Перший етап: повне сприйняття і нормалізація.** Російська музика була присутня в моєму інфопросторі з дитинства. Я чула її, коли тато підвозив мене до школи, чула її в магазині, де купувала собі булочку на обід, чула її по телебаченню, коли вмикала музичний канал після занять у школі. Щоденна порція російської музики не зменшувалася. Хоча, відверто кажучи, я не дуже розрізняла, з якої країни походить виконавець – і українські, і російські співаки та співачки виконували свої пісні ро-

сійською. Я не бачила нічого дивного в прослуховуванні музики нашого північного сусіда. Тоді я ще не оцінювала музику раціонально – це були лише веселі мелодії, як один зі способів розваги. Російські пісні були цілком прийнятними та сприймалися нормально.

**Другий етап: відсутність усвідомлення проблеми.** Якщо дитина не може розрізнити хорошу музику від поганої, правильну від неправильної, російську від української (виконання якої тією ж російською), то підлітковий вік – це саме той період, коли вже є приблизне розуміння, звідки ноги ростуть. Це переломний етап формування особистості та закладання фундаменту вподобань. Впродовж майже всього періоду мого становлення мене супроводжувала російська музика: під час прогулянок з друзями, на шкільних дискотеках, на різних масових святкуваннях, досі в тих же магазинах і на тому ж телебаченні. Ми, тодішні підлітки, вважали російську музику модною та крутою, а українська для нас закінчувалась «Океаном Ельзи», яким зрештою і починалась. Можна додати хіба ще «Бумбокс», «Скрябіна» та «Один в каное». Не зрозумійте мене неправильно, але я й досі не знаю, чи можна українських виконавців, які співають російською, вважати українськими.

Особисто мені тоді було важко зрозуміти, яку країну представляють ті ж самі «Потап і Настя» чи «Время і стекло». Успішне розмивання кордонів між двома країнами: концерти росіян в Україні та гастролі українців у Росії, які не припинилися навіть після 2014 року. Росіяни продовжували концертувати в столиці та на окупованих територіях, українські артисти теж не поспішали відмовлятися від концертів в Росії. Не було на це реакції й з боку Міністерства культури України та належного врегулювання культурного простору в умовах проведення АТО, а пізніше ООС. Російські та українські культурні діячі продовжували цей музичний бізнес на крові. Чи можна тоді очікувати, що в такому хаосі підліток зможе зрозуміти, яку музику доречно слухати, а яку – ні? Особисто я не бачила проблеми в прослуховуванні російської музики, яка так чи інакше лунала з кожної праски.

**Третій етап: поступовий відхід.** На щастя, споживання російських пісень поступово зменшувалось. Вони частіше здавалися мені беззмістовними, позбавленими жодного смислового навантаження, а частка нецензурної лексики в тексті, подекуди переважала загальну суму літературних слів. Я вже чітко відокремлювала музичних зрадників, як-от: Лобода, Лорак, Брежнева, Повалій чи Ротару, які зробили свій вибір у цьому протистоянні на користь Росії та продались тим, хто більше заплатить. Тому, на мою думку, для них не існує жодного шансу на повернення до України, хай навіть попри те, що точно тримають десь під матрацом український паспорт, якщо раптом «перекриють кран» у Росії. Не можна допустити, щоб вони ним скористалися. Двері в Україну для них мають бути зачинені назавжди. Негативним було моє ставлення і до концертів російських виконавців в Україні, особливо тих, які виступали на окупованих територіях. Але російська музика, на жаль, зникла не повністю з мого плейлиста. Я слухала кілька музичних гуртів, для яких не могла знайти відповідник за жанровими характеристиками та якістю серед українських.

**Четвертий етап: тотальна відмова.** 24 лютого 2022 року розставило все на свої місця. Я видала всі російські пісні зі свого плейлиста одним махом, відписала від усіх росіян в соцмережах. В мене було лише одне бажання – позбутися усього, що має хоч якийсь зв'язок з Росією. Я не можу слухати музику тією мовою, якою нас вбивають, якою віддають накази на пуски ракет, з якою на устах катують, викрада-

ють дітей та гвалтують усіх, незалежно від статі та віку. Те, що музика не поза політикою, для мене dokonаний факт. Особливо в умовах повномасштабного вторгнення Московії в Україну. Вже неможливо лишатися осторонь, чи повернутися спиною та вдавати, що нічого не відбувається. Зараз буквально увесь світ спостерігає в онлайні за російсько-українською війною, тому фактично від того, кого ти підтримуєш, Росію, чи Україну, залежить твоя музична кар'єра та репутація, а відповідно – дохід.

Музика – це теж зброя. Я не хочу займатися спонсоруванням цієї жадливої війни, що Росія розв'язала проти України. Кожна прослухана російська пісня на стримінгових цифрових платформах (YouTube Music, Spotify, Apple Music тощо) приносить прибуток російським виконавцям. Пізніше вони сплачують податки країні-агресорці, за які згодом закупають зброю і вбивають українців.

У мене більше немає відчуття, що українська музика якась не така, не достатня, не сучасна, не модна. Ні! Вона ще й яка! Крута, якісна, самобутня. Важливо підтримувати та просувати в тренди та на найвищі сходинки топів якісний українськомовний контент, ділитись улюбленими піснями з друзями, поширювати у своєму колі спілкування та соцмережах, розвивати культуру оплати за контент та слухати музику легально на стримінгових сервісах.

Наше суспільство потребує тектонічних змін свого ставлення до російського. Українці мають провести колективну та індивідуальну роботу кожен над собою. Коли ми власноруч вб'ємо в собі цього росіянина, який нашіптує за спиною «какая різниця» чи «музика вне політики», тоді ці зміни стануть можливими. Особиста думка кожного українця – толерування, чи тотальна відмова – є цеглинкою формування індивідуальної і громадської думки. І доки кожен не зробить цей вибір на користь України, доти в українському середовищі лунатимуть пісні росіян, на яких підрастатиме і втрачатиметься нове покоління українців.

**Анна Проказюк:** Громадська думка виникає навколо питань, що є суспільно важливими: стосовно політики, економіки, культури, побуту тощо. Мені було дуже цікаво провести невеличке дослідження розвитку патріотизму у нашій країні на основі етапів формування моєї особистої думки.

**Перший етап** формування особистої думки про патріотизм та шану до своєї країни у мене був сумбурний. Це не дивно, адже масове зросійщення впродовж цілих століть далось моєму народові взнаки. «Культура поза політикою», голосування за проросійські партії, вибір завжди не на користь українізації, а за «братські народи». Мені зараз важко уявити, що мене не хвилювало питання української мови, я вважала престижним спілкуватись російською. Я змалечку знала російську, хоча ніколи не вчила її цілеспрямовано, знала усіх популярних російських артистів, слухала їхню музику, дивилась їхні фільми, через що український контент здавався мені другосортним. Цей етап можна назвати несвідомим, адже я була маленькою і приймала все, що мені нав'язувалось по телебаченню, в Інтернеті чи в колі знайомих.

За що мені найбільше соромно? Моя бабуся – патріотка з комуністичних часів, яка через свої українські переконання не змогла отримати вищу освіту. Вона завжди намагалася прищеплювати мені любов до українського. Пам'ятаю, як під час перегляду чергового російського шоу, вона казала мені: «Не дивись цю дурню, цих москалів. Це нерозумний народ, який намагається і нас такими зробити». Що тоді подумала я? Що бабуся нічого не розуміє, що це цікаво, а вона просто причепилась до мене. Як виявилось, не розуміла тоді я правдивості цих слів.

**Другий етап.** Старання бабусі, звісно, відклались у моїй голові і надалі позитивно вплинули на мене. Він припав на важкий час для моєї країни – Революцію Гідності та вторгнення росіян у Крим, на Донбас. У той період на мене вплинуло безліч факторів: смерть мого вчителя 20 лютого на Майдані; бабуся, яка була там з перших днів, трансляція тих подій на усіх платформах, по усіх ЗМІ; тато, який добровольцем поїхав захищати Україну під Авдіївку. Громадська думка і приклад моєї сім'ї, приклад українців, що протестували, стали початковою сходинкою до формування мене як свідомого громадянина уже в мої 11 років. Я почала слухати більше української музики, я поважала свій народ і мала величезну гордість за свою країну, яка проти стоїть, яка бореться за свою волю та права. Мене переповнював патріотизм, я ходила у вишиванці до школи і завжди мала блакитно-жовту стрічку на руці. Вперше побувала на параді вишиванок, хоча бабуся кожного року закликала прийти, але мені було чомусь соромно вдягнути вишиванку і йти на такий парад. Та знаходячись там, я відчула наскільки мій народ об'єднаний одним лише переконанням та бажанням жити краще подалі від Росії. Громадська думка на цьому етапі почала вирощувати нове покоління ще маленьких, та свідомих українців.

**Третій етап** відзначився занепадом мого патріотизму. Ні, я не змінила своєї думки, однак зросійщення та гібридна війна давались взнаки. Хоч я залишалась гордою за свій народ і безмежно любила свою країну, але я піддавалась російському впливу через культуру. Російські блогери, які транслювали проросійські наративи, російська музика, що кожний день лунала в мене в кімнаті – все це відкидало мій патріотизм на підкірку мозку, він переставав бути пріоритетним. Занадто сильно вплинуло на мене, та й на більшість українців те, що про війну на Сході почали все менше говорити. Менше новин з фронту, увага приділялась більше суспільно-побутовим проблемам, потім пандемія змістила увагу на себе і таким чином люди почали переживати в основному за себе, а не за долю держави, за яку борються і віддають життя на фронті. Зараз мені дуже соромно, що я змогла після того, як чула звуки вибухів в телефонній розмові з татом, допустити думку, що не проти була б з'їздити до Росії, що мені цікаво, як виглядає Москва. Мій тато прощався з життям не один раз на війні, але як він повернувся і минуло декілька років від того, воно все призабулось і я дозволила впливати на себе «русському міру». Зараз я вважаю за честь визнати цю помилку, назвати її вголос і розуміти, що до цього я не повернусь.

**Четвертий етап,** на мою думку, у більшості українців спільний – 24 лютого 2022 року. Особисто в мене патріотизм від часів Революції Гідності став в рази більшим: тоді громадська думка формувала мене, а зараз моя думка є частиною громадської. Я сама обрала принципи, за якими хочу жити, які мусять бути у мене, як у громадянки України, і я транслюю їх у своєму колі друзів, у своїх соціальних мережах. На моєму Tiktok-акаунті почали виходити відео про війну, повністю пропали російська мова та музика, у моєму Instagram часто репостяться збори коштів, висвітлюється моя позиція стосовно мови чи культури. Я пишу, публікую статті у «Слові Просвіти», у яких розповідаю про важливість українізації, про безкоштовні уроки української мови, які проводить моя бабуся для усіх охочих. У моєму плейлісті немає жодної російської пісні, я не читаю російською, не дивлюсь російське. Я повністю українізувалась і активно виражаю свою позицію, думку стосовно війни, українства та патріотизму. Я повністю оточена своїми однодумцями, в яких теж пріоритетом є Україна і любов до неї. На формування моєї свідомості, звісно, вплинули

події, які розгорнулись в моїй країні, але і тут у мене був вибір: залишити все як є (ну хто буде знати, що я слухаю російське?) або ж назавжди викинути все, пов'язане з країною-агресором, включно свої думки. Я зробила цей вибір і підтримую його як морально, так і фізично: я стала донором крові для бійців, щомісяця скидаю певну суму для потреб країни і готова стояти на її обороні, відбудовувати і вкладати всю себе в її розвиток.

**Юліанна Севч:** У деяких регіонах України російська мова має довгу історію використання, що пов'язано із російщенням українців. Після відновлення незалежності в 1991 році українська мова стала державною мовою, але в багатьох регіонах України вона не є єдиним мовним середовищем, і російська мова залишається популярною серед мешканців, які зростали з нею.

**Перший етап.** Я навчалась у російськомовній школі. Українську мову деякі вчителі називали мовою селянок та бідних людей, і моя особиста думка склалась так само. І тільки зараз я зрозуміла, що українська мова – це окрема мова, яка має свою власну граматику, лексику та історію розвитку. Але тоді ж моє спілкування у сім'ї та колі друзів, перегляд фільмів, серіалів, YouTube та мої улюблені ігри на комп'ютері відбувались виключно російською. Я погано розмовляла українською. Батько постійно твердив, що російська – це досить класно, це розвинута мова і я далеко з нею піду. А сама мріяла закінчити школу та після одинадцятого класу поїхати в Москву навчатися далі. Для багатьох це було нормою, бо «русский – это самый сильный язык мира, так мы многое построим в жизни».

**Другий етап.** Почався складніший період мого життя, бо після дев'ятого класу я вступила в українськомовний ліцей, де вивчення української було на першому місці серед всіх предметів. Мені знадобилось багато часу, щоб я могла скласти речення українською та зрозуміти деякі правила. Як я взагалі опинилась в ліцеї? Мої батьки різко змінили свою думку і почали говорити про те, що мені потрібно складати екзамен (ЗНО), а я навіть не знала нормально, що таке дієслово, що за відмінки та чому ми ставимо саме там наголос у слові. Хоча на уроках та на перервах я намагалась розмовляти державною мовою, але тільки-но виходила з ліцею, то російська знову зустрічала мене. Сім'я, друзі та соціальні мережі... Повністю перейти не вдавалось, але тоді я і не хотіла. Єдиною українськомовною людиною в моєму оточенні була моя бабуся, яка інколи картала мене за використання російської, за що зараз я надзвичайно їй вдячна. А єдиний блогер, якого я тоді дивилась була Олександра Пустовіт. Вона активно поєднувала блогерське життя з вихованням маленького Данила. Юна інста-мама розмішувала у своєму профілі безліч фото із повсякденного свого життя, і все це було українською, чистою, без єдиного діалекту чи суржику. Всі відомі пісні в хіт-парадах України були російською, а ігри не перекладались українською. Навіть в кінотеатрі мого міста показували фільми російською.

**Третій етап** формування особистої думки почався, як не дивно, при вступі на факультет журналістики у Львові. Сказати, що мені було страшно через мій акцент, це нічого не сказати. Але тоді це було маленькою мрією бути журналісткою, яку б рідні бачили на телеекрані. Хоча насправді це не було так просто, як здавалось на перший погляд. Моя українська стала сильнішою для спілкування, а правила я вже знала майже досконало, після довгих періодів їх вивчення ночами для підготовки до ЗНО. Але це теж не було так досконало, як я хотіла. Приїжджаючи додому, я знову переходила на російську, слухаючи такі ж пісні та відео, і я думала, що це цілком

нормально. Російська – це ж моя рідна мова, хіба я не маю права нею розмовляти? Та навіть у самому Львові я мала російськомовних друзів. Хоча факультет журналістики вимагав ідеальної української, що і я намагалась робити. Найбільша, мабуть, складність – це недостатній запас слів. Щоб його поповнити, я читала українські книжки та слухала українські пісні.

**Четвертий етап** почався після повномасштабної війни Російської Федерації проти України. Тоді ж мовне питання постало досить гостро: багато російськомовних українців стали переходити на українську мову, не бажаючи говорити мовою окупантів. З викриттям всіх звірств, які вчиняють окупанти на території нашої держави, не дивно, що ненависть до всього російського зростає з геометричною прогресією. Через чотири-п'ять місяців після вторгнення я повністю спілкувалась українською зі всіма своїми рідними та друзями. Свої улюблені російські пісні та відео я відклала далеко на полицю під назвою: «мова окупанта, не чіпати». Зараз, під час війни, я хочу відмежуватися від всього російського, хочеться відсунутися, забути. І я дійсно починаю її забувати, чим безмежно пишаюся. Правда, мені боляче від того, що деякі блогери та навіть журналісти не перейшли на українську, державну мову.

Отже, щороку після закінчення шостого семестру студенти III курсу відповідають на запитання «Анкети щодо оцінювання викладання навчальної дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК».

**1. Чи Ви задоволені навчальною дисципліною?**

Так

Ні

**2. Актуальність дисципліни (схарактеризувати)**

Так

Ні

**3. Чи вивчення запропонованого курсу сприяє підвищенню знань здобувача у формуванні професійних компетенцій журналіста?**

Так

Ні

**4. Прошу схарактеризувати отримані знання після вивчення дисципліни.**

**5. Яка інформація була для Вас найважливішою / найбільш цікавою? (описати)**

**6. Будь ласка, оцініть тематику творчих робіт, які Ви писали під час вивчення дисципліни.**

**7. Оцініть педагогічно-професійну компетентність та справедливість викладача (від 1 до 10).**

**8. Чи доцільно вводити для вивчення нові теми і які саме?**

Відповіді на ці запитання студенти, якщо хочуть, то підписують, або дотримуються анонімності. Подаю розповіді студентів за абеткою.

**Марта Гнат:** Цей предмет зацікавив мене з першого заняття, адже він вирізняється з-поміж інших своєю структурою, теоретичним наповненням, цікавими практичними заняттями. Тому впевнено кажу, що дисципліна справила на мене позитивне враження, адже, виконуючи обов'язкові письмові роботи, я замислилась над глобальнішими проблемами, про які зараз не дуже-то й говорять, зокрема: що популяризують наші ЗМІ, чи застрягло сучасне покоління на засадах колишнього СРСР, і

найцікавіше – досліджувати власні прийняті рішення за певною типологією. Це дозволяє розкриватись по-новому. Належне потрібно віддати й практичним заняттям. Ми зі своїм викладачем на кожну наступну зустріч шукали конкретні приклади до кожної теми і активно обговорювали на занятті, аналізували різні позиції, відкривали нові грані того чи іншого питання. Отже, предмет однозначно цікавий і корисний задля інтелектуального розвитку, розширення кругозору, осмислення різних тем з нових сторін, є можливість без перешкод висловлювати власну думку та ін.

Щодо побажань задля поліпшення цього курсу, то, на мій погляд, було б цікаво та корисно після зачитування лекції ставити студентам 2 дискусійні запитання, що стосуються теми, і обговорити їх. Або ж запропонувати зробити якийсь мультимедійний проєкт, що забезпечив би використання технічних засобів і зробив би процес вивчення цікавішим. Або ж дати можливість студентам самостійно вибрати тему для одного із письмових завдань. У такий спосіб кожен зможе вибрати тему, яка його цікавить і дозволить викладачу проаналізувати на що звертає увагу сучасне покоління і які теми вважає важливими.

**Анастасія Доскоц:** Я почерпнула для себе багато корисної інформації, що, без сумніву, знадобиться для майбутньої професії; стала компетентнішою у поняттях функціонування засобів масової комунікації, а також розвинула критичне мислення та творчий аспект своєї інтелектуальної праці.

Найбільшою перевагою курсу став для мене посібник Василя Васильовича Лизанчука «Психологія мас-медіа». Не лише тому, що у ньому містились теми усіх лекцій (що було досить зручно), а й тому, що виклад матеріалу максимально простий та доступний. Хочу відзначити й опубліковані у підручнику роботи студентів, адже так я змогла ознайомитись із творчістю, по суті, своїх ровесників – порівняння якихось сторін власного бачення ситуації й бачення інших студентів було досить доречним. Крім того, теми студентських робіт були достатньо полемічні, їх було цікаво читати.

Великим плюсом особисто для мене було проведення практичних занять. У дискусії мали змогу взяти участь усі присутні студенти; виступали ми із короткими доповідями відповідно до теми практичного заняття. Найбільше запам'ятались такі теми: «Правда і постправда в умовах гібридної війни», «Толерантність журналістів у їхній роботі», «Свобода слова та відповідальність ЗМІ», «Особливості психології створення журналістського матеріалу». Щиро дякую за чудовий курс! Процвітання та успіхів Вам у подальшій роботі!

**Без підпису:** Курс допоміг мені, як молодому журналісту, дізнатись багато нового щодо морального чинника нашої роботи. Саме концентрація на цьому дала мені знання, що в майбутньому допоможуть працювати якісно, а головне – працювати на благо суспільства, розбудовуючи український соціум, роблячи життя людей навколо кращим та світлішим. Також курс допоміг мені ознайомитись із певними аспектами роботи у журналістському колективі. Не обійшлося й без нових знань у майстерності спілкування з людьми, знайшлися відповіді щодо проблеми толерантності у роботі сучасного журналіста. Дуже доречними виявились життєві приклади нашого викладача Василя Васильовича Лизанчука, що змогли конкретно показати ситуації, які можуть трапитись із журналістом під час його роботи.

Виникла проблема із книгою пана Лизанчука, бо чигати онлайн я не люблю, а паперовий варіант коштує, м'яко кажучи, доволі дорого, але це не завадило мені прочитати підручник повністю.

**Ярослав Іваніщев:** Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК – один з найважливіших предметів для студента-журналіста, який хоче розвиватись у своїй галузі та робить це. Тому він однозначно доречний у навчальній програмі для молодих журналістів. Спочатку важливо відзначити сам факт того, що викладач дисципліни Василь Лизанчук пропонує студентам оцінити свою дисципліну та дає можливість вказати на її недоліки. Це свідчить про те, що лектору не байдужа думка студентів про предмет, який він викладає.

Чому цей предмет важливий? Відповідь на це запитання ховається у його назві. Молодим журналістам, які тільки ступають на творчу ниву, необхідно зрозуміти, що журналістика – це, насамперед, інтелектуальна робота, що включає в себе важливі процеси опрацювання інформації, її аналіз та виклад для широкої аудиторії. Саме тому журналіст повинен бути людиною освіченою, аби міг критично оцінити події та викласти їх із дотриманням усіх журналістських стандартів. І саме цей предмет вчить нас цієї простої істини.

Також назва каже нам, що журналістика тісно пов'язана із психологією. Інтерв'юер чи кореспондент має вміти оцінити ситуацію та знайти індивідуальний підхід до кожної людини, із якою спілкується. Журналіст повинен знати ази психології, аби не нашкодити своєму респонденту та отримати якомога більше потрібної інформації. Особливо потрібне розуміння психології під час російської гібридної війни, коли інформаційний простір тоне в фейках, маніпулятивній пропаганді. У такому стані нам необхідно зрозуміти психологію маніпулятивної пропаганди, аби протистояти їй і отримати перемогу в російсько-українській війні.

Отже, предмет є дуже важливим та потрібним, а його ідея та задумка дуже актуальна в наш час. Лекції були цікавими та змістовними, але вони практично всі були з одного підручника. Єдине, що варто було б оновити у підручнику – це приклади. Вони є доречними, але деякі з них застаріли. Тому їх варто було б актуалізувати, оскільки молода аудиторія змогла б краще відчутти сучасні ситуації та зробити відповідні висновки.

Практичні завдання мене дуже здивували – позитивно. Спочатку мені здавалось, що ми будемо обговорювати лише теорію та ситуації з книжки. Однак після кільканадцяти хвилин теорії група переходила до аналізу практичних випадків у контексті тем, які ми вивчали. Саме тому ми активно дискутували про ситуації, пов'язані із толерантністю у журналістиці, формуванням громадської думки, поведінкою журналіста під час гібридної війни та висвітлення проблеми мови, культури та історії України. На практичних заняттях панувала ділова атмосфера, тому було приємно розмірковувати над важливими професійними проблемами. За це окрема подяка викладачу Андрію Калиніву.

**Марта Касіяничук:** Потрібно зазначити, що цей курс є одним з найголовніших на факультеті журналістики. Адже кожен студент повинен ознайомитися з інтелектуально-психологічними засадами функціонування засобів масової комунікації. Той журналіст, що закінчує вищий навчальний заклад і «йде в люди», не може не прослухати курсу, який базується на сфері діяльності ЗМК.

Річ у тім, що особливостями ЗМК є мобільність, мультимедійність, інтерактивність, універсальність та багатофункціональність. Тому сучасний журналіст не просто повинен, а зобов'язаний володіти універсальними професійними навиками. Дисципліна «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» допомо-



гла набути теоретичних знань із психології медіавиробництва, медіасприймання та вмій з психологічних засад журналістської творчості.

За допомогою літератури, яку пропонував лектор, мені вдалося проаналізувати особливості психології журналістської творчості, психологію особистості журналіста, вимоги до свободи слова і відповідальності журналіста, а також методіку формування індивідуальної і громадської думки, психологію толерантності у професійній діяльності журналіста, а також психологічні аспекти інформаційної безпеки України. Саме це – найголовніше завдання засобів масової інформації.

Побажання: хотілося б слухати й проходити курс «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» в аудиторії. Офлайн-навчання мені більше до вподоби. Сподіваюся, що пандемія коронавірусу найближчим часом вщухне, й у моїх наступників буде можливість живого спілкування з викладачами під час вивчення цієї дисципліни.

**Христина Кацюрин:** На парах ми багато роздумували про українську ідентичність, її розвиток та становлення, окреслювали поняття творчого характеру інтелектуальної праці журналіста, розглядали психологічні засади особистісної та масової комунікації. Особисто для мене найбільш цікавим виявилось обговорення психологічних аспектів сприйняття інформації та її правильної подачі для аудиторії.

Насправді, кожду творчу роботу я писала із великою насолодою та достатньою порцією натхнення. Ці роботи давали сильний поштовх для обдумування, розширеного мислення, відбувався свесвідомий мозковий штурм. Для початку варто подумати, як написати, про кого, про що, як описати, як правильно передати думки на папір. Але особисто мені вдалось все зробити якнайкраще і викладач справедливо та гідно оцінив мої старання!

Мені дуже сподобалось, як подає матеріал Василь Васильович, розповідає про цікаві журналістські життєві історії, роздуми як про минуле, так про сьогодні. Буду рада, якщо працюватимемо разом ще! Оцінюю на 10+.

Я за постійний розвиток, тому, вважаю, що нові теми для обговорення та вивчення нікому не нашкодять. Хоч теперішній матеріал мені теж до вподоби. Думаю, слід обирати теми, які окреслюватимуть специфіку роботи з аудиторією після закінчення російсько-української війни, у повоєнний період.

**Христина Кобак:** Цікаво було те, що на лекціях і практичних заняттях викладачі розповідали теорію та підтверджували її на конкретних прикладах з сучасного життя. Це дозволило краще освоїти увесь матеріал та зрозуміти його. Особисто мені сподобалося лаконічне викладення лекційних матеріалів. Уся інформація була чітко структурована, а додатково, за бажанням, можна було прочитати в літературі, про яку Василь Васильович Лизанчук розповідав на початку семестру. Хочу також звернути увагу на приклади студентських робіт, які є у його підручнику «Психологія мас-медіа». Після опрацювання кожного розділу я перечитувала ці матеріали, вони допомагали ще більше заглибитися в тему та з'ясувати деякі моменти, які були незрозумілими.

Оскільки я вже працюю в медіасфері, то для мене було важливо дізнатися більше про комунікацію з читачами, вплив на них, формування суспільної думки тощо. Щодо практичних занять, то було цікаво послухати думки своїх колег, вступити в дискусію та закріпити інформацію, яку почула на лекції. Було цікаво та інформативно. Дякую!

**Ольга Кузьомська:** Цей предмет є абсолютною необхідністю для тих, хто хоче знати, як працюють засоби масової інформації і як вони висвітлюють реальність і чому люди вірять майже всьому, що говорять по телевізору. Мені, як журналісту, було неймовірно цікаво дізнатися особливості комунікаційних процесів, про інформацію як стратегічний товар, як впливає редакція на журналістські матеріали. Одним із основних питань, які ми розглядали – світоглядна позиція журналіста. Наскільки важливими є світогляд і позиція журналіста для його роботи. Український журналіст повинен мати проукраїнські погляди, налаштовані на розвиток їхньої держави та її добробут. Якби всі українські ЗМІ послуговувалися таким правилом, то це вирішило б проблему агресивної інформаційної політики проти України та допомогло б ефективніше боротися в інформаційній війні.

Мені було неймовірно корисно дізнатися про методи переконування та маніпулювання, як медіа конструюють реальність і як формується індивідуальна та громадська думка. Я зрозуміла наскільки важливою є свобода слова та відповідальність журналіста. Всі пари були насичені цікавою інформацією на лекціях та гарячими дискусіями на практичних, під час яких ми могли краще засвоїти матеріал та ще й поділитися своїми враженнями, досвідом та думками. Щоб ще поліпшити вивчення студентами цієї дисципліни, я би радила використовувати більше прикладів з українських ЗМІ та іноземних також (або показати те, яка маячня несеться з російських та проросійських медіа та яку інформаційну війну вони проти нас ведуть і як нам їй протидіяти).

**Дарія Леденко:** Від вивчення курсу «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» в мене залишилися лише позитивні емоції. На лекціях не було нудно. Адже професор Лизанчук робив усе, щоби донести інформацію цікаво: ділився історіями із власного професійного життя, наводив багато прикладів із медійної та політичної сфер, ставив питання, відповіді на які мали давати студенти. Все це мотивувало мене щоразу приходити на лекції, адже кожна зустріч була сповнена унікальними настроєм та атмосферою.

Захопливими були не тільки лекції, але й домашні завдання. Добре, що за весь курс ми змогли написати декілька змістовних матеріалів із власними роздумами на ті чи інші теми. Так ми більше заглибились у психологічні аспекти подій довкола нас. А також краще зрозуміли себе: як ми сприймаємо інформацію, як формуємо власну позицію, як впливаємо на думки інших людей тощо.

Аби поглибити цей курс, на мою думку, потрібно додати трошки більше інтерактиву та мультимедійності. До прикладу, непогано було б рекомендувати студентам переглядати ті чи інші журналістські і відеоматеріали, аналізувати, спонукати до роздумів щодо побаченого на екрані. Проходження психологічних тестів, заповнення анкет та участь у соціальних опитуваннях також були б хорошим доповненням до цієї дисципліни.

**Дмитро Мирошниченко:** Мене задовольнив оціночний бал моїх знань. Я міг би на цьому й закінчити цей своєрідний відгук. Проте є ще низка речей, які зробили цей курс дійсно приємним для мене. Почати варто з практичних занять. Проводив їх в нас Андрій Любомирович Калинин, який зміг створити дружню атмосферу на парах. На практичному занятті дійсно були цікаві дискусії, на яких ми могли вільно висловлюватися стосовно різних тем. Це було круто. Коли він позапланово покликав

нас в Zoom, щоб подякувати за курс ще раз та побажати удачі, я був дуже приємно здивований.

Інший плюс, який є досить суб'єктивним – це ті завітні три творчі роботи, які ми писали. Мені сподобалися самі завдання, тому що вони давали змогу розкрити свою думку стосовно певних явищ, розглянути додатково якусь тему. І лекційні заняття мені сподобалися. Якщо чесно, то це одні з небагатьох лекцій, на яких я був присутнім, і мені було цікаво. Я дійсно слухав лекції, а не, як в більшості випадків, вмикав їх на фоні. Все справді добре. Василь Васильович, окрім лише захоплення моєї уваги, створював на лекціях досить дружню та приємну атмосферу. Це дійсно були такі пари, які давали можливість інтелектуально збагачуватися та морально відпочивати.

**Інна М'ясоїд:** Цей курс охоплює широке коло професійно важливих тем, дає всезагальне розуміння процесів, які відбуваються в сучасних засобах масової інформації. Гадаю, він ледь не найбільше сприяв моєму журналістському зростанню, порівняно з іншими університетськими предметами. Курс дає всеосяжне розуміння основних завдань журналіста, зміцнює національні засади праці, громадянську позицію.

Позитивне враження маю й від практичних. Сподобалося, що ми застосовували теоретичні знання в актуальній практичній площині, аналізуючи публікації, телепередачі, ток-шоу українських засобів масової інформації. Такий підхід сприяв легкому й швидкому засвоєнню лекційного матеріалу. До того ж, індивідуальні письмові роботи допомогли ґрунтовно поринути в теми, які ми обговорювали впродовж курсу. Я почуваю себе абсолютно впевнено в тій сфері, яку ми вивчали, саме завдяки вдалій комбінації лекційних і практичних завдань.

**Мар'яна Панчак:** Дисципліна була актуальною, навіть дуже. Шкодою, що раніше не знала певної інформації, Тому, на мою думку, було б непогано, якби певні ази «Інтелектуально-психологічних засад функціонування ЗМК» вивчались і на першому та другому курсах. Найважливішою для мене була інформація про національну безпеку України. Адже сьогодні потрібно бути дуже пильним, яку саме інформацію ти подаєш та чи не може вона нашкодити державі.

Щодо творчих робіт, то це було для мене чимось новим та не зрозумілим спочатку. Першу роботу я переробляла аж три рази, поки зрозуміла, як саме її потрібно належно виконати. Від другої я отримала задоволення під час написання. Я не лише дізналась дуже багато нового про Степана Бандеру, але й проаналізувала та зробила певні висновки щодо цієї легендарної постаті. Третя робота теж була для мене дуже цікавою. Дума-казка «Ось та Ась» чітко окреслила російсько-українські стосунки. Адже країна-агресорка століттями знущалась над нами та й ще при цьому називала нас рідним братом.

Компетентність викладачів та справедливість мене цілком задовільнила. Мій бал 10. Щоб я запропонувала змінити: переглянути критерії оцінювання практичних занять. Для їх виконання потрібно докладати чимало часу та зусиль, а оцінюються вони всього в 2,5 бали.

**Ярослава Прадід:** Важливим складником журналістської роботи є ідейне наповнення матеріалу та розуміння психологічних творчих процесів. У курсі професора Василя Лизанчука наголошується саме на морально-духовному аспекті журналіст-

ської творчості. Акцентується на ідейно-національному наповненні журналістських творів – це наріжний камінь цього курсу.

В майбутньому доцільно виконувати більше творчих завдань, ніж три рази за семестр, адже курс є дійсно важливим. Хотілося б отримувати більше інформації про актуальні події. Курс передбачає розвиток та формування здорової громадянської позиції журналіста щодо суспільних та соціальних процесів і, на мою думку, це вдалося викладачам здійснити. Особливої уваги заслуговують особисті спостереження та розповіді лектора щодо певних ситуацій. Загалом курсом задоволена.

**Анна Проказюк:** Навчальною дисципліною задоволена, бо вона є актуальною, оскільки саме завдяки їй ти розумієш людську психологію і як медіа впливають на суспільство. Творчі роботи були досить цікавими. По моїх текстах можна зрозуміти, що під час написання я настільки занурювалась у тематику, що мене було не зупинити, йшов творчий політ думок. Сподобались найбільше друга та третя роботи, тому що було цікаво писати про етапи формування думки, розглядаючи себе як приклад, а також цікаво було прочитати думку-казку «Ось та Ась» і прокоментувати її. Оцінюю педагогічно-професійну компетентність Василя Васильовича на 10, а то й навіть на 11. З Василем Васильовичем я заочно познайомилась ще на другому курсі, коли він, прочитавши мій матеріал в «Слові Просвіти», зателефонував мені. Потім я була на першій його лекції і мене вразило наскільки він розумна та сучасна людина.

**Іванна Ружевич:** За семестр нам поталанило ознайомитися з корисною профільною літературою, вислухати низку лекцій подібної тематики й спробувати використати накопичені знання на практичних заняттях та й у реальному житті.

**Матеріали.** Студенти досить часто уникають прочитання рекомендованої (а нерідко й обов'язкової літератури), часом втрачаючи багато цікавого, корисного та потрібного. Упродовж курсу ознайомлення з джерелами було обов'язковим, адже підкріплювалося здачею конспектів. Власне, це забезпечує бодай і не стовідсоткову, та все ж гарантію того, що у пам'яті студентів таки відклалися найважливіші моменти предмету. Не скажу, що це було легко, бо ми (молодь) іноді обираємо легкі шляхи. Особливо це стосується сучасності з її спрощеною та скороченою подачею інформації. Легше прочитати пост у соціальних мережах, аніж приділити увагу серйозному читиву, на жаль. Але не на курсі Василя Васильовича Лизанчука.

**Лекції.** Професор Лизанчук чітко та ґрунтовно подавав необхідний матеріал, водночас не забуваючи, що перед ним усе ж такі живі люди. Себто лекції не були монотонною і нудною балаканиною, а скоріше діалогом між студентами та викладачем. До того ж знаходилося місце й для жартів та життєвих тем, що робили лекцію живою і легшою для сприйняття.

**Практичні заняття.** На цьому етапі нас супроводжував Андрій Любомирович Калинів. Варто відзначити доволі грамотний підхід до організації роботи: ми мали змогу в письмовому вигляді аналізувати різноманітні ЗМІ та їхній контент, порівнювати зміст видань і робити власні висновки. Оприлюднювати висновки можна було й усно, оскільки кожне практичне було у вигляді дискусії, де кожен міг вислухати своїх колег та висловити особисту думку.

**Підсумки півріччя.** Упродовж семестру ми здавали письмові праці на різні теми, які так чи інакше стосувалися основного змісту дисципліни. Я вважаю це чудовою ідеєю, яка не тільки дає змогу нам, як журналістам, розвивати професійні навички та вміння в написанні праць, а й формує навички критичного мислення. Це відрізняє-

ся від звичайного іспиту, де інколи достатньо тільки завчити матеріал й неосмислено відтворити прочитане. Тут же відбувається аналіз контенту, формування особистої думки та вираження власної позиції. Думаю, студентам такої цікавої й водночас відповідальної професії це все піде тільки на користь.

*Мінуси.* Зрештою, у мене не виникало особливих зауважень чи претензій до курсу у процесі засвоєння матеріалу. Єдине, що було б куди зручніше надсилати роботи на електронну скриньку, що економило б час, кошти, папір і сили. Однак була чудова можливість навідатися до улюбленого факультету, з яким востаннє бачилися дуже давно через пандемію. Та й друковане слово залишається друкованим і, можливо, куди соліднішим, аніж його цифрові правнуки.

*Плюси.* Із завершенням курсу я отримала багаж знань і чимало вражень, дізналася достатньо нової інформації, щоб ще краще орієнтуватися в медійному просторі й зрозуміла, що інтелектуально-психологічний аспект відіграє куди важливішу роль у функціонуванні ЗМК, аніж я досі собі уявляла.

*Марія Твардовська:* Звичайно, ця дисципліна є актуальною, адже розкриває перед студентами зріз історичних, культурних, соціально-політичних особливостей функціонування засобів масової інформації в контексті інтелектуально-психологічних засад. В умовах повномасштабної російсько-української війни для студентів є дуже цінними та навіть життєво важливими знання особливостей функціонування ЗМК, етапів творчого процесу, значення ключових ідей та загалом особливостей існування та розвитку конкретних медіа.

Теми творчих письмових робіт є доволі цікавими та дозволяють визначити вміння та знання студента з різних аспектів. Зокрема, перша робота дозволяє продемонструвати свої навички аналізу, друга – осмислення дійсності та психології публікацій в ЗМІ. Третя робота дає змогу студентам навчитись бачити тісні взаємозв'язки минулого з сучасністю, визначати сучасну актуальність текстів, які були написані десятки років тому. За професійність і справедливість оцінюю діяльність професора В. В. Лизанчука 10 балами.

В умовах повномасштабної війни Російської Федерації проти України, на мою думку, варто детальніше вивчати особливості розвитку медіаграмотності в українському суспільстві. Також можна давати більше практичних завдань, аби ще більше розвивати критичне мислення, вміння правильно та доречно формулювати думки, правдиво відображати реальність та створювати якісні журналістські тексти.

*Вікторія Тимофій:* Розуміння інтелектуальних та психологічних аспектів, які лежать в основі ЗМК, допомагають аналізувати та критично оцінювати інформацію, що надходить до нас через ці канали, а нас, як журналістів, вчать правильно подавати інформацію, щоб не зашкодити суспільству, національній безпеці, а лише виховувати суспільство, формувати громадську думку з позиції українця-патріота.

Вивчення дисципліни поглибило моє загальне розуміння принципів функціонування ЗМК в сучасних умовах російської антиукраїнської агресії. І лекції, і практичні заняття були інформативними і цікавими. Я отримала не лише теоретичні знання, а й практичні, які допоможуть мені в майбутньому професійно і відповідально виконувати свій обов'язок журналіста.

Тематика письмових творчих робіт цікава, заохочує до роздумів, осмислення і аналізу як повсякденних тем, так й історичних подій та фактів. У цих роботах часто звучала саме наша громадянська позиція у поєднанні з внутрішніми рефлексіями та

просто накопиченими заздалегідь знаннями. Вважаю, що теми, які вивчаємо, актуальні, їх достатньо. Вони вичерпно розкривають усю необхідну інформацію. Гадаю, що саме через їхню універсальність та національне спрямування, вони будуть актуальними завжди.

**Висновки.** Тематика, зміст студентських творчих робіт, оцінювання методики викладання дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» наповнені глибоким розумінням, що «не пора, не пора москалеві й ляхові служить!», як писав Іван Франко, а всім «нам пора для України жити». Тому «Хай пропаде незгоди проклята мара! Під України єднаймося прапор!»

Цей совістю Великого Українця проголошений заклик не принижує, не зневажає жодної нації... Навпаки – українсько-патріотична, морально-духовна глибина думки Івана Франка насажує кожного студента величчю поваги до гідності кожної людини на землі, нагадує українцям заповітні слова нашого Пророка Тараса Шевченка: «В своїй хаті своя й правда, // І сила і воля». «Нема на світі України, // Немає другого Дніпра...». «Свою Україну любіть, // Любіть її... Во время люте, // В остатню, тяжкую минуту // За неї Господа моліть».

У своїх творчих письмових роботах студенти показали, що мільйони національно свідомих українців віддавали і віддають сьогодні найдорожче – своє життя, щоб здійснилося передбачення Івана Франка, висловлене ще 1883 року: «Розпадуться пута віковії, // Тяжкі кайдани, // Непобіджена злими ворогами // Україна встане».

Встала Україна! Світ довідався про неї. Але одвічний ворог психологічно і збройно хоче знову поставити нашу Батьківщину на коліна, знищити її. Комплексне вивчення дисципліни «Інтелектуально-психологічні засади функціонування ЗМК» допомагає усвідомити студентам просту Істину: якою Україна є нині, якою вона буде завтра залежить від кожного з нас, від кожного українця, де б він не жив, від кожного громадянина України. Канада є такою, яким є кожний канадієць, Німеччина – такою, яким є кожний німець, Польща – такою, яким є кожний поляк, Росія є такою, яким є кожний росіянин, Франція – такою, яким є кожний француз, Японія – такою, яким є кожний японець...

Що і як робить, як діє, як творить, як чинить, з якою метою ступає по землі кожен «Я», кожний «Ти», кожний «Ви», разом «Усі» в Україні, що носимо у серці своїм, яким зерном засіваємо (добродійності, зловорожості, задрісності, любові, ненависті, оптимізму, щирості, патріотизму), як ставимося один до одного, як дбаємо про українське, – такою і є нинішня Україна.

Щоб Україна здобула Перемогу над віковичними московськими ворогами, була духовно і матеріально багатою, щоб на свою Державу не нарікали українці, то робімо так, як радив Іван Франко: «Пора, діти, добра поглядати // Для власної хати, // Щоб газдою, не слугою // Перед світом стати!».

У світі поважають дбайливого, працюючого господаря на своїй землі, здатного її захистити від ворога, справжнього, щирого носія національних і загальнолюдських цінностей.

## СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вишневський, О. (1996), *Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси*, Львів. обл. наук.-метод. ін.-т освіти; Львів. обл. пед. т-во ім. Г. Ващенка, Львів, 238 с.
2. Гузар, Л. (2011), Не може бути націоналізму, який навчає когось ненавидіти, *Українське Слово*, 31 серпня – 6 вересня.
3. Лизанчук, В. В. (2023), Інформаційно-психологічний пропагандистський двобій: маніпулятивний і просвітницький, *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*, 1(49), с. 189–194.
4. Лизанчук, В. В. (2006), *Основи радіожурналістики: підручник*, Знання, Київ, 628 с. + компакт-диск.
5. Монастирський, В. (2011), Націоналізм: чим він є – злом чи добром? *День*, 15-16 квітня.
6. Мономах, Володимир (2011), *Поучення*, Львів. крайове т-во «Рідна школа». Видавн. «Фенікс», Львів, 37 с.

## REFERENCES

1. Vyshnevskiy, O. (1996). Suchasne ukrainske vykhovannia. Pedagogichni narysy. Lviv : Lviv. obl. nauk.-metod. in.-t osvity; Lviv. obl. ped. t-vo im. H. Vashchenka, 238 s.
2. Huzar, L. (2011). Ne mozhe buty natsionalizmu, yakyi navchaie kohos nenavydity. *Ukrainske Slovo*. 31 serpnia – 6 veresnia.
3. Lyzanchuk, V. V. (2023). Informatsiino-psykholohichniy propahandystskiy dvobii: manipulyatyvnyi i prosvitnytskyi. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. 1(49). s. 189–194.
4. Lyzanchuk, V. V. (2006). *Osnovy radiozhurnalistyky: pidruchnyk*. Kyiv : Znannia, 628 s. + kompakt-dysk.
5. Monastyrskiy, V. (2011). Natsionalizm: chym vin ye – zlom chy dobrom? *Den*, 15-16 kvitnia.
6. Monomakh, Volodymyr (2011). *Pouchennia*. Lviv : Lviv. kraiove t-vo «Ridna shkola». Vydavn. «Feniks», 37 s.

## STUDENTS EVALUATE THE TEACHING OF THE ACADEMIC SUBJECT

**Vasyl Lyzanchuk**

*Ivan Franko National University of Lviv,  
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine  
e-mail: [vylyzanchuk@gmail.com](mailto:vylyzanchuk@gmail.com)  
<https://orcid.org/0000-0001-6995-0360>*

The article reveals and characterizes the methodological features of teaching the discipline «Intellectual and Psychological Foundations of Mass Media Functioning» on the third year of the Faculty of Journalism at Ivan Franko National University of Lviv. The focus is on the principles, functions, and standards of journalistic creativity during the full-scale war of the Russian Federation against Ukraine. As the Russian genocidal, terrorist, and ecocidal war has posed acute challenges to the education and upbringing of student youth.

A young person is called not only to acquire knowledge but to receive them simultaneously with comprehensive national, civic, and moral-spiritual upbringing. Teaching and educating students, the future journalists, on Ukrainian-centric, nation-building principles ensure a sense of unity between current socio-political processes and historical past, and open an intellectual window to Ukraine's future.

The teaching of the course 'Intellectual-Psychological Foundations of Mass Media Functioning' (lectures and practical classes, creative written assignments) is grounded in the philosophy of national education and upbringing, aimed at shaping a citizen-patriot and a knight, as only such a citizen is capable of selfless service to their own people, heroic struggle for freedom, and the united Ukrainian national state.

The article presents student creative works, the aim of which is to develop historical national memory in students, promote the ideals of spiritual unity and integrity of Ukrainian identity, nurture the life-sustaining values of the Ukrainian language and culture, perpetuate the symbols of statehood, and strengthen the moral dignity and greatness of Ukrainian heroism.

A methodology for assessing students' pedagogical-professional competence and the fairness of teachers who deliver lectures and conduct practical classes has been summarized. The survey questions allow students to express their attitudes towards the content, methods, and forms of the educational process, which involves the application of experience from European and American countries, but the main emphasis is on the application of Ukrainian ethnopedagogy. Its defining ideas are democracy, populism, and patriotism, enriched with a distinct nation-building potential, which instills among students a unique culture of genuine Ukrainian history, the Ukrainian language and literature, national culture, and high journalistic professionalism.

*Key words:* educator, student, journalism, education, patriotism, competence, national consciousness, Russian-Ukrainian war, professionalism.